

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Йовка Тишева
Катедра по български език, Факултет по славянски филологии
СУ „Св. Климент Охридски“

за дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен “доктор“ по професионално направление 2.1. Филология (Български език – семиотика)

Автор на дисертационния труд: Николай Шиндаров, докторант в Катедрата по български език, Факултет по славянски филологии, СУ „Св. Климент Охридски“

Тема на дисертационния труд: „Психолингвистични аспекти при усвояването на знакови системи“

Данни за автора на дисертационния труд и за докторантурата

Николай Шиндаров учи в специалността „Славянска филология“ във Факултета по славянски филологии на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ в периода 2008 – 2017 г. От 2017 г. той е магистър по славянска филология с профил сръбски и хърватски и втора специалност словенски език. От 2010 до 2011 г. работи като програмист и разработва уеб сайтове и ERP система във *ВИБ Сълюшънс ООД*. От 2011 г. е управител на *Шиндаров НЕТ ЕООД* и се занимава с програмиране и софтуерно инженерство в областта на Python, PHP, SQL, NoSQL, Linux, Cordoba, PhoneGap и др. Ръководи проект, свързан с темата на дисертацията, в рамките на който изработва образователна мобилна игра за преподаване на чужди езици. През 2015 г. Н. Шиндаров завършва първия семестър от тригодишна бакалавърска програма по компютърни науки (на словенски език) в Мариборския университет.

В периода от февруари 2020 г. до януари 2023 г. Н. Шиндаров е редовен докторант в Катедрата по български език във Факултета по славянски филологии на СУ с научен ръководител проф. д-р Гергана Дачева. По време на обучението си повишава научната и професионалната си подготовка чрез участие в курсовете в Докторантското училище на Факултета по славянски филологии. Представял е резултати от свои проучвания на три международни научни конференции: XIV международна конференция по социолингвистика “Градска култура и езиково разнообразие”, 2020; VIII международна конференция „Балканите – език, история, култура“, организирана от ВТУ през 2021 г.; International Conference on Business, Economics, Law, Language and Psychology, организирана от Social Science & Humanities Research Association (SSHRA) през 2022 г.

Данните за периода на обучението показват добрата научна подготовка на докторанта и изградените му умения за изследователска и приложна дейност. Според предоставената документация за докторантурата и предварителното обсъждане на дисертационния труд всички изисквания на Закона за развитието на академичния състав в Република България, на Правилника за прилагането му и на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ са спазени. Документите по конкурса съответстват на всички нормативни изисквания и доказват основателността и законосъобразността на процедурата.

Данни за дисертационния труд и за автореферата

Дисертационният труд на Николай Шиндаров „Психолингвистични аспекти при усвояването на знакови системи“ е с общ обем от 252 стр. От тях 235 са същински текст, структуриран в увод, пет глави, заключение и приноси. Списъкът с цитираните 176 библиографски единици (основно на английски и на български език) показва задълбочените теоретични познания на докторанта в областта на семиотиката и чуждоезиковото обучение, както и в областта на приложенията и разработването на т.н. „сериозни игри“ с образователна цел.

Актуалност на разработвания в дисертационния труд проблем

Глобализацията и динамичните контакти във всички социални сфери налагат нови изисквания към езиковите компетентности по отношение на първия (родния) език, на работните езици в чужди образователни институции или интернационални компании, в различни ситуации на официално или неофициално общуване. Езиковото образование се дигитализира с бързи темпове, опитвайки се да догони навлизането на технологиите в останалите области на човешката дейност. Специализираните приложения и електронните обучителни ресурси стават неотменна част от съвременното чуждоезиково обучение. Чрез модернизиране на условията и средствата за преподаване се разширяват възможностите за прилагане на нестандартни методи, отговарящи на навиците и нагласите на съвременните ученици и млади хора, чието ежедневие в голямата си част протича в дигитална среда. Наличието на нови технологични средства обаче не би могло да повлияе автоматично върху ефективността на езиковото обучение. Както посочва Н. Шиндаров, „в днешно време възниква нуждата за изграждане на система за чуждоезиково обучение, която да формира и задържи мотивация за обучение у потенциалните обучаеми, като по този начин улесни и ускори процеса на усвояване на този вид знакова система“ (стр. 4). Посочените факти и изводи определят актуалността на разработваната проблематика в научно-приложно отношение и важността ѝ за разширяване на теоретичните знания в една интердисциплинарна област между семиотиката, езиковото обучение и компютърните науки, свързани с образователния приложен софтуер.

Представяне на състоянието на проблема и на литературата по темата

Николай Шиндаров познава теоретичните постановки, свързани със семиотичните аспекти на преподаването и усвояването на чужд език, особеностите на различни методики в чуждоезиковото обучение и специфичните компоненти при подготовката на проект и разработването на образователен софтуер. В прегледа на литературата, направен в първа глава, са коментирани актуални проучвания върху прилагането на семиотичния подход в чуждоезиковото обучение. Така се очертава общотеоретичната рамка на дисертацията, произтичаща от идеята, че изучаването на чужди езици е усвояване на нови знакови системи, протичащо обаче по по-различен начин от усвояването на първия език. В този контекст видеоигрите убедително са определени като семиотични системи. От необходимостта от изграждане на система за чуждоезиково обучение, която да формира и поддържа мотивация за обучение, което улеснява и ускорява процеса на усвояване на новата знакова система, произтича основната цел на разработката. Чрез представяне на теоретичните основи на сугестопедията, която има допирни точки със семиотичния подход в чуждоезиковото

обучение, и на влиянието на психологически и емоционални фактори върху процеса на учене, във втора глава докторантът убедително показва, че чрез анализ на литературата по въпроса може да открие основните теоретико-методологически проблеми при създаването на образователна игра и да разработи стратегия за преодоляването им. Прегледът на теоретичните източници е основание да се направи извод, че разработвания продукт за обучение трябва да е насочен към овладяването на чужд език с по-малко усилия и стрес, като игра, а процесът на усвояване на материала да протича спонтанно и несъзнателно за учащите (имплицитно учене). Втората глава на дисертацията показва и познанията на докторанта за принципите при изграждане на езикови корпуси като ресурс за обучение. С оглед на конкретните задачи при създаване на лексикалната база данни Н. Шиндаров прилага надеждни критерии за подбор на езикови единици.

Изводите от проведения експеримент с прототипа на играта, представени в последната глава, са аналитични и обективни. Те дават основание на докторанта да мотивира концепцията си за пълна версия на играта, включваща кратки учебни текстове с подобрена лексика, както и интегриране на схема за циклично повторение на думите през оптимални интервали с цел лесното им дълготрайно запамяване. Списъкът с лексикалните единици е оптимизиран, като при подбора на думите се отчита не само честотата на употреба, но и езиковото ниво, на което те би следвало да се преподават, и тематичната област, към която се отнасят.

Коментар на избраната методика

Методиката, приложена при разработване на прототипа, на експеримента за неговата ефективност и на концепцията за пълната версия на играта, е адекватна на поставените научни задачи. Прилагането ѝ води до обективен и непротиворечив подбор на лексеми, които да се усвоят чрез имплицитно учене, и на ефективни средства за постигане на трайно запамяване. Методиката за съставянето на лексикалния корпус, както и конкретните методи, приложени при разработване на дизайна на прототипа, следват установените в практиката критерии за изграждане на такива езикови ресурси и приложения. Структурата на играта е съобразена с идеята да се намали стресът, свързан с усилията при съзнателно учене. Обучаваният ще се концентрира предимно върху дейности в игрови план и несъзнателно ще усвоява нови думи. Н. Шиндаров посочва, че разработеният продукт не претендира да преподава граматика, но част от нея може да бъде усвоена ефективно и посредством изразите, използвани в играта. Дизайнът и механиката на играта целят активирането на няколко сетива, вкл. и чрез нестандартни или нереални асоциации, за да се постигне по-ефективно запамяване. Интегрираните в играта елементи целят провокиране на емоционални реакции, тъй като докторантът отчита връзката между способностите за запамяване и емоциите.

Кратка характеристика на научните и/или научно-приложните приноси

Представеният труд показва безспорните постижения на Николай Шиндаров при решаването на научно-приложен проблем чрез методи, съответстващи на съвременните постижения на науката и практиката. Четирите приноса, посочени от автора, могат да бъдат обобщени по следния начин. Значим научно-приложен принос са изводите за структурните характеристики на видеоигрите като комплексни семиотични системи. Систематизациите за структурата на учебните текстове в чуждоезиковото обучение

може да се използват за решаването на други частни проблеми, напр. при създаване на обучителни ресурси и инструменти за оценяване на резултатите от обучението. Приложен принос са създаването на прототип на видеоигра, която би могла да се използва за имплицитно учене на чужди езици, и на лексикална база данни от 1898 единици, която може да намери приложение при съставяне на учебни текстове или при разработване на други научни и научно-приложни изследвания.

Авторефератът на дисертацията изчерпателно и точно представя структурата на труда, резултатите от проучванията, практическите и експерименталните дейности, както и научните приноси на дисертационния труд.

Преценка на публикациите по дисертационния труд

Представените публикации отговарят на минималните изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“. Николай Шиндаров е публикувал три статии по темата на дисертацията. Две от тях са отпечатани в престижни български периодични издания, а третата – в сборник с доклади от международна научна конференция.

Заключение

Оценявайки актуалността на темата на дисертационния труд „Психолингвистични аспекти при усвояването на знакови системи“, постигнатите резултати и направените изводи, предлагам на уважаваното Научно жури да присъди на Николай Шиндаров образователната и научна степен „доктор“ в област на висшето образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология (Български език – семиотика).

27.03.2023 г.

проф. д-р Йовка Тишева